

พระธาตุยาคู บ้านเสมา (บ้านก้อม) ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เวลา ๑๕:๓๖:๔๐. น.

พระยาสุริยวงศาสิทธิเดชธัมมิกราชเจ้า เสวยราชในเมืองฮ้อยเอ็ดปักตู

๓/๑๐/๒ (ว) ยามนั้น เมื่อให้พระพุทเจ้าจักนิพพานตั้งนั้น นางราชเทวีพระยาสาเกตตนคร ก้าตาวัน ตกนั้น จึงเห็นสุริยาอาทิต เข้ามาอยู่ในปราสาท เบ็ญชอร¹ เปงสมิ² ออกทั้ง ๔ ด้าน แลเกี่ยวคั้นไปสู่ก้าตาวัน ออก

ยามนั้น พระยาติโคตรบุร ม้างปัญจจัน³ ไปเอาปฏิสนธิในท้อง ๓/๑๑/๑ แห่งราชเทวี ทงคัม⁴ ถ้วน แล้วจึงประสูต อันได้ เขียนปี⁵ จึงใส่ชื่อว่า เจ้าสุริยกุมมาน ตามนิมิตเห็นแล

ยามนั้น บ้านเมืองสุขเกษมิ (เสมอ) กัน คนทั้งหลายบมีภยยะอนตาย ด้วยบุรสมพพาน (บุญสมภาร) เจ้ากุมมานตนนั้นเห็นแล

พระยาสาเกตตนครตนพ่อแลพระยากรุนทนั้น เป็น พันธมิตร⁶ กัน จึงประ (ปละ/ปล่อย) เจ้าสุริยกุมมานไว้แต่ก่อนนั้น อายุได้สิบปี⁷ ก็เอารัพน โยด⁸ ไปหลินมโหสบบูชาแก้วทั้ง ๓

เมื่อนั้น พระยากรุนทนคร ก็แบ่งเมืองให้กินเคิ่งนี้ เป็นบ้านเมืองน้อย บ้านเล็กเมืองน้อยนั้นถ่อง ๑ แก่พระยาสาเกตตนครเห็นแล

ยังวัน ๑ พระยาทั้ง ๒ ก็หลินมโหสบบูชาแก้วทั้ง ๓ ยังมีรสตีตน ๑ ชื่อว่า ฐิต์ปี⁹ แล ลูกแต่ป่า หิมมัพพานพุน มาทางอากาศ ลงนั่งอยู่ท่ากลางพระยาทั้ง ๒ (พระยาทั้ง ๒) ให้สันข้าวน้ำโภชนอาทานแล้ว ๓/๑๑/๒ (ว) เจ้ารสตีจึงถามว่า พระยาทั้ง ๒ ยังปรารถนาสิ่งใดนั้นจา ผู้เข้าทั้ง ๒ อยากรไปอากาศได้สิ่ง (ได้ตั้ง) เจ้า กูนี้แล เจ้ารสตีว่า มหาราสทั้ง ๒ ละเพส¹⁰ อันเป็นท้าวพระยาไว้ ทรงผ้าขาวเสื้อขาวเอาสีน ๘ จึงถือเอา จ้าว (พระแสงดาบ) มังคละไปเอา หมากนาวสี¹¹ ให้ได้ ๓ หน่วย (หาบ?) เคืออมรณี¹² ๓ หาบ หมากขัดเค้า ๓ หาบ หนามพระยา¹³ ๓ หาบ อย่าได้เอาปุละผู้โตไปดอม แม่น วันอังคาน¹⁴ ยามตี จึงเอามาพ้อมกันวันนั้น หากจักแต่ง อยา¹⁵ พลละสิทธิเพด¹⁵ ให้้อมเทิน

1 บัญชร-ช่องประตู่-ผู้ปริวรรต

2 เปล่งรัศมี-ผู้ปริวรรต

3 ม้างปัญจจัน-ผู้ปริวรรต

4 หมายถึง ทรงครุฑ

5 ขวบหนึ่ง-ผู้ปริวรรต

6 พันธมิตร-ผู้ปริวรรต

7 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า ๑๓ ปี จนถึงอายุ ๑๖ ปี หน้า ๔๓., ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า

๓ ขวบ หน้า ๘๓.

8 โยธา-ผู้ปริวรรต

9 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า ฐิตะกัปปี หน้า ๔๓., ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า จิตกัปปี

หน้า ๘๓.

10 เพศ-ผู้ปริวรรต

11 เคืออมรณี-ผู้ปริวรรต

12 ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า วงเล็บว่า ผักชะง่า หน้า ๘๔.

ว่าดังนั้น พระยาทั้ง ๒ ก็หาอย่า (ยา) ได้ทุกอันแล้ว
 เจ้ารสสีจึง ตำป่นผง ใส่หม้อเหล็ก เข้า ขาง¹⁶ ตั้ง เหนือก้อนเส้าคำ
 เอา น้ำ ๓ สระพัง แล น้ำออกบ่อ¹⁷ ๓ แห่ง ที่ ๓ แม่น้ำ อันถือเป็นมังคละ ใส่หม้อ
 แล้ว เอา ไม้นาวสี ไม้ขัดเค้า ไม้ส้มพอ¹⁸ ไม้คูน เป็นไม้พินต้มเขียว (เคียว) แคว (แก้ว/แก้ว/แล้ว)
 ให้ชุนตั้งน้ำผัก
 จึง ปง¹⁹ ไว้ให้ เอียน²⁰ ๓/๑๒/๑ ใส่โอเงินแล้ว แต่ง เคื่องปญจกุกกะณะ²¹ ไว้
 วันอังคาร เอา บาเพ็ด²² ใส่ เข้าสูบ ถ่านไม้นาวสี ไม้ขัดเค้า ไม้ส้มพอ ไม้คูน ให้ได้ ๓ วัน ๓ คืน
 หล่อตกรน้ำ ให้ได้ฮ้อย ๓ ทีเอา
 แล้วเจ้ารสสีจึงราชาพิเสก พระยาสาเกตตนคร ขึ้นชื่อว่า พระยาสิอมรณี (ศรีอมรณี) ตามริทธิยา
 (ยา) แล
 ปง²³ ชื่อนาม พระยากรุนทนคร ขึ้นชื่อว่า พระยาโยธิกายา²⁴ แล
 จึงเอายานัน มานวดพันคัน ตีน มือ ทากายะ เนื่อตน เอาบาเพ็ดมาให้พระยาทั้ง ๒ อม คนหน่วย จึง
 ริทธิเต้นขึ้นอาส (อากาศ) ได้ฮ้อยวาแลมีสุบโสมงาม
 น้ำหล่อ (น้ำเกลือ) อันนั้น ให้ช่างพายกิน ๓ ตัว ความ ๖ คน ม้า ๓ ตัว นาย ๓ คนกิน ช้างแลตัวมี
 กำลังไปแล้ววันได้ฮ้อย โยดชนะ²⁵ ม้าแต่ละตัวมีกำลังไปแล้ววันได้ ๒ ฮ้อยโยดชนะ ความช่าง นายม้า มีกำลังไป
 แล้ววันได้ฮ้อยโยดชนะ
 เจ้ารสสี จึงสั่งว่าพระยาทั้ง ๒ อย่าได้พากจากกันเทิน จึง ๓/๑๒/๒ (ร) เอาเสวยราสในที่นี้เท่าชั่ว คันว่า
 หนีจากที่นี้แต่ตั้งนั้น ก็เสียริทธิกำลังแห่งตน ตำนานอย่า (ยา) สิทธิเพด สระบับ (ฉบับ) นี้กินที่ใดอยู่ที่นั้น
 พระยาทั้ง ๒ ว่า เมื่อ²⁶ ข้าทั้ง ๒ อยู่ดอมกัน ยังจักมีอายุยืนปานใดจา เจ้ารสสีได้แต่งเป็น อายุ
 วรรณะนะเพด²⁷ คันว่า มักมีอายุยืน ก็ได้ไปอยู่ป่าหิมมัทพพานดอมเฮา ฅิปฏิบัติเม็ก (เมื่อ?) จุตติเกิดเป็นท้าว
 พระยาเสวยสุขชกก็ได้

13 วันอังคาร-ผู้ปริวรรต

14 ยา-ผู้ปริวรรต

15 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า พละสิทธิเพท หน้า ๔๔., ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า พระยา สิทธิเพท หน้า ๘๔., บางที่เรียก สิทธิเคช-ผู้ปริวรรต

16 หมายถึง เหล็กหลอม, อัง

17 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) เชิงอรธว่า น้ำพุ

18 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) เชิงอรธว่า ไม้ข่อย

19 ชกลง-ผู้ปริวรรต

20 เอียน-ผู้ปริวรรต

21 ปญจราชกฤษณ์-ผู้ปริวรรต

22 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) ว่า “บาเพ็ชร์” พรอท

23 หมายถึง ให้

24 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า พระยาโยธิกา, ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า พระยาโยธิกายา

25 โยชน์-ผู้ปริวรรต

ท่อว่าพระยาทั้ง ๒ เสวยรสาที่นี้ก่อนเทิน เหาหากจ้กมาเอาพายหน้าพื้นแล

เจ้ารัสสี่สั่งสอนสาสรลิน แก่พระยาทั้ง ๒ ไว้ว่า เมื่อหน้าจ้งแต่ง ยาลิทธิเตช ให้เจ้าสุริยกุมมานกิน เทิน เจ้ารัสสี่ปงนักคละ (นักคระ) นามเมื่องว่า **อโยธิยาทวารวัตดินคร**แล เทดว่าเอาหมากนาวสี เคืออมรณี หมากขัดเค้า หมาก (หนาม) พระยา มาก่อแอกหดสง พระยาทั้ง ๒ นั้น เป็นนิมิตแลแล้ว ๓/๑๓/๑ เจ้ารัสสี่หนีไป ทางอากาศ สู่ป่าหิมมัมพพานดงเก้าหั้นแล

แต่นั้น อายุเจ้าสุริยกุมมานได้ **ลิป ๖ ปี** แลแล้ว คองดูพระเจ้าตนพ่อ ๓ ปีปมา จึงยอรัพน ไปนำราทนา เอามา พระยาตนพ่อจึงปฏิสรฐฐาน ต้านจากรจากับ **พระยาอโยธิยา**²⁸ พระยาพ้อมกันว่า ปควรคีนเสวยรสา บ้านเมื่อง แลแล้วจ้กปละคำเจ้ารัสสี่ตนเป็น **คู**²⁹ เสียบได้

บัดนี้ เจ้าสุริยกุมมาน มาฮอดควรราชาพิเสก คีนเมื่อเสวยรสาบ้านเมื่องเทิน เมื่อนางเทวีจ้กทรงคัก วันนั้น ฝั้นเห็นดาววันเข้าอยู่ใน**บังคับปราสาท** เป็นรัสสี่มือออกชูด้าน ไปชูทิสสแท้ดีหลี เหมือนดั่งบุรสมพพาน (สมภาร) เจ้ามีมากเหลือม้งา เหาจ้กละมาบ้านเมื่อง มาหลันกินในที่นี้แล เจ้ารัสสี่มาถูกนาก็เป็นม้งคละได้ **สาสรลิน**³⁰ อันประเสิดนี้ เกิดด้วยบุรสมพพานเจ้ากุมมาน ๓/๑๓/๒ (ระ) ผู้หนี (นี้) **บ่อย่าชะแล** ก็อจ้สจะจันอัน ๑ แล

ราชาสมมุติ ว่า **ฮา**³¹ ๒ เป็นอนุแก่เจ้าตนลูกดงนั้น พ้อมกันเอาช่างม้าร้พน ไปคว่ากทำริทธิดงจ้ก ยุทธกัมมท้าวพระยาในชุมพูที่ป ให้เข้ามาสู่สมมพพานแห่งเจ้ากุมมานเทิน ท่อมาพ้อมกันแต่ง **อโยธิทธิเตช** ให้ เจ้าสุริยกุมมานกินก่อนเทิน คำเจ้ารัสสี่สั่งสอนไว้นั้นก่อนแล

พระยาทั้งสองจากัน **คอง**³² แลแล้ว จึงเอากันไปสู่ภูอันนึ่งแล **ฝ่อ**³³ ดุออยอันเจ้ารัสสี่หากกล่าวไว้นั้น ก็ได้ **เคือเขามัน**³⁴ แล **นมราชสี**³⁵ ฮากคูน ฮากส้มพอ **เคืออมรณี** เข้าหมั้นขึ้น ในที่ตอยอันนั้น จ้งได้ชื่อว่า **ภูพระยาพ้อ (ฝ่อ)** ฝ่อดุออยหั้นแล

คั้นว่า ได้แลแล้วจ้งแต่งอโยธิทธิเตช ให้เจ้าสุริยกุมมานกิน ลวด ๓/๑๔/๑ เกิดมีกำลัง**อนุภาพ** และมีสุ บโสมอันงามเป็นอันย้งแลแล้ว พระยาทั้ง ๒³⁶ จึงพ้อมกันราชาพิเสก ให้เป็น **พระยาสุริยวงสาสิทธิเตช** ก็มีหั้นแล จ้งให้ช่างตัวนึ่ง กับควาน ม้าตัว ๑ กับนายม้า อันมีริทธิเตช **พลร์**³⁷ นั้น แลแล้วจ้งแต่ง **ออกขุน**ทั้งหลาย ชาวสี (ศรี) อโยธิยามาพ้อมกันอยู่ดอม มี

26 หมายถึง ถัน, ข้า, ภู เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๑

27 อายุวัฒนะเพช-ผู้ป้รวิรรต

28 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า พระยาโยธิกา

29 ครู-ผู้ป้รวิรรต

30 ศาสรคิลปี-ผู้ป้รวิรรต

31 หมายถึง เราทั้งหลาย, ตัวเรา

32 สอดคล้อง-ผู้ป้รวิรรต

33 หมายถึง คู

34 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า เครือเขามวก หน้า ๔๖.

35 นมราชสีห์-ผู้ป้รวิรรต

36 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า พระยาศรีอมรณีและพระยาโยธิกา หน้า ๔๗.

ออกขุนพลเขต³⁸ เป็นเค้า มี คัว³⁹ ญิงชายน้อยใหญ่ ห้าพัน
ออกขุนพรหม มีคัวญิงชายน้อยใหญ่ ห้าพัน
ออกขุนบุรชวาง มีคัวญิงชายน้อยใหญ่ ห้าพัน
ออกขุนโลกบาล มีคัวญิงชายน้อยใหญ่ ห้าพัน
ฝูงนี้ให้มาอยู่ฮักสาข้างม้า ในเมืองสาเกตตนครแล

ยามนั้น สุริยวงสาสิทธิเดช พากจากเมืองสือโยธिया คั้นมาเสวยราสบ้านเมืองตาง⁴⁰ พ่อหันแล จึงให้
ออกขุนทั้งหลาย ตั้งบ้านสร้างเมืองอยู่ฮักสาข้างม้าทั้งมวรวแล

เถิงเมื่อระดูเดือน ๓/๑๔/๒ (ตร) ๓⁴¹ ฝนตก พิษชะ⁴² ข้าวกล้า หากระงอกออกมา ทัวทิสสบ้านเมืองตน
แห่งแม่นพิชชะลูกไม้ หัวมัน ก้วย⁴³ อ้อย หมายก พู⁴⁴ พ้าว⁴⁵ ตาน⁴⁶ หวานส้ม⁴⁷ สัพพะทั้งมวรว ก็เกิดเป็น
นิจกาน⁴⁸ ป๋ขาดสักยามแท้ดีหลีแล

ยามนั้น คนทั้งหลาย บ่ได้กทำไหร่นาค้าขาย คั้นว่าเถิงระดูฝนตก ปุคละผู้ใดมักเอาท่อใด ก็ไปพิพัก
ฮักสายังพิชชะข้าวกล้าไว้ เถิงกาลระดู ก็เอา กั้น ใส่เกล้าใส่เยียบ ตามใจมักแห่งคนทั้งหลายแล
อันนี้ก็เป็นอันสงสมลาด้วยบุรสมพพาน (บุญสมภาร) เมื่อเป็นพระยาติโคตรบุร ได้ฮับบาสสัพพะญญาเจ้า อันมี
กำลังนั้น ด้วยอันสงสมลา อันได้ฮับบาสสัพพะญญาเจ้า ไปส่งนั้นแล

ในกาลถัดนั้น คนทั้งหลายฝูงต่างประเทศเห็นได้กินง่าย บ่ได้กทำไหร่นาค้าขายดั่งนั้น เขาก็ลักหนี ๓/
๑๕/๑ (จารข่า) ๓/๑๕/๒ (ตรา) (จารข่า) ๓/๑๖/๑ จากบ้านแห่งเขา เข้ามาสู่สมมพานเทื่อน้อย ๆ ส้างชาวาส
อัยาว⁴⁹ เอือน อยู่กิน ย่อนบุรสมพพาน เอาเวียกบ้านกานเมืองดอม ลวดเป็นเมืองใหญ่กว่าท้าวพระยา
ทั้งหลายแล

ตา⁵⁰ คุนคนในเมือง แต่อยู่เป็นกานได้ ๒ ล้าน ๘ แสน ๘ หมื่น ปาย ๙ คน⁵¹

37 พลัน-ผู้ปริวรรต

38 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า ออกขุนพลเทพ หน้า ๔๗.

39 ครัว-ผู้ปริวรรต

40 หมายถึง ทำหน้าที่แทน, แทน

41 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า เดือน ๖

42 หมายถึง พิษผลที่เจริญเติบโตต่อไป

43 ก้วช-ผู้ปริวรรต

44 พลุ-ผู้ปริวรรต

45 พร้าว-ผู้ปริวรรต

46 ตาล-ผู้ปริวรรต

47 หวาน, เปรี๊ย-ผู้ปริวรรต

48 นิจกาน-ผู้ปริวรรต

49 อาวาสเหย้าเรือน หมายถึง ที่ดินและทรัพย์สินที่ดินทั้งหมดรวมทั้งผู้คน (เหย้า)

50 ตรา-ผู้ปริวรรต

จึงแต่งอาวาส ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นพิชชะโลก** มีประริวานห้าหมื่น ถึงระดูพิชชะข้าวกล้า ลูกไม้เกิดมี ให้หมื่นพิชชะโลกแลประริวาน แแบ่งปันแก่คนทั้งหลาย อย่าให้เขาผิดเถียงกันหันแล

อโนชิต ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นกลางโอง** เป็นเสนาใหญ่ แต่งแบ่งเมือง

ผู้หนึ่ง ชื่อว่า **หมื่นหลวงกลางเมือง**⁵²

ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นประชุมชุมเมือง**⁵³

ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นล่ามเมือง**⁵⁴

สี่คนนี้ เป็นใหญ่กว่าเสนาทั้งหลายแล

ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นแก่** มีประริวานห้าหมื่น เป็นผู้จักเดินชาวบ้านชาวเมือง จึงให้แบ่งเวียงกำแพงทั้งมวหันแล แล้วจัดให้สร้าง พุ ๓/๑๖/๒ (ติ) ทศศาสนาราม **กระต๊อบ กระตี วิหาน ก่อหินมุง (มุก) หกถาน (ฐาน)** เป็น**สถาร (สนัถาร)** ตั้งชั้นฟ้าทั้งหก เจาะให้เป็นฮ้อยเอ็ดปีกตุแล ฮ้อยเอ็งงาม เหมือนดั่งศัพท์ญเจ้ายังทวัระมานันั้นแท้ดีหลีแล

ตา**คู่สังข์เจ้า**ได้ ๒ แสนตน **สมณนได้** แสน ๓ พันตน **ผู้ผ้าขาวดาวบส** ได้ หมื่น ๗ พันเก้าฮ้อยตน พุทธศาสนาก็หากไว้ไว้ **คามณิ**⁵⁵ คนใด ให้เจือ **แก้วแก้ว**⁵⁶ คนทั้งหลายทอแว่นไว้แต่ผู้ชาย อันเป็น**กุลลอุปัฏฐาก** นั้นแล

จึงแต่ง **ขุนปัวรบัต**⁵⁷ ไว้แก่ศัพท์ญเจ้า พระธัมม พระสังข์เจ้า ให้เอากานกุลลสิ่งเดียวแล

ไทเมืองเชียงคง ส่งไม้เท้าแลตักน้ำ **วานเข้า**

ไทเมืองเชียงแก้ว อุปัฏฐาก แก้วทั้ง ๓

ไทเมืองกระโดน สุมไฟไว้ซุมนั้นผืนเชือก **เปือก**⁵⁸ กระโดนใหญ่ทอแขน มาสุมไว้แก่ศาสนา เอาไผ่ยามใดให้ไผ่ยามนั้น

ไทเมืองกระทาง ให้ชำระหนทาง **คุมบาส**

ไทเมืองบั้งจีสีถาน ผูกนั้นแต่งไฟดอกบูชา ปักกัตติชู้ **ตำฮบ**⁵⁹ วันสิ้น

51 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๗) กล่าวว่า ๔,๖๘๘,๐๐๐ หน้า ๔๘., ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า ๒,๖๘๘,๐๐๐ หน้า ๘๕.

52 ในวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานขุนบรม : โลกธาตุ (อัครานา) โดย ดนุพล ไชยสินธุ์ (๒๕๒๔). ได้กล่าวถึง หมื่นหลวงกลาง ไว้ว่า “...ขุนแสนให้ เป็นหมื่นหลวงกลาง อักขาฝูง แยกคนมาเฝ้า...” หน้า ๑๘.

53 ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) เริ่มที่ตำแหน่ง ล่ามเมือง, หมื่นแก่

54 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๗) กล่าวว่า งามเมือง หน้า ๔๘., ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า ล่ามเมือง หน้า ๘๕.

55 คำนวนิคม-ผู้ปริวรรต

56 กว้างแก้ว-ผู้ปริวรรต

57 ขุนปรนนิบัติ-ผู้ปริวรรต

58 เปลือก-ผู้ปริวรรต

59 คำรบ หมายถึง ครบ, ถ้วน-ผู้ปริวรรต

เมืองน้อย ๓/๑๗/๑ ทั้งหลายฝูงนี้ เป็นคนแสนห้าหมื่น

ให้ **หมื่นนันทะอาราม** เป็นใหญ่แก่เขาหั้นแล

ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นพระนามรุ่ง (น้ำรุ่ง)** มีประริวานห้าหมื่น ตักน้ำให้สังฆเจ้าชำระเมื่อค่ำ เช้ารุ่ง

ผู้ ๑ ชื่อว่า **หมื่นเชียงสา** มีประริวานห้าหมื่น หาดอกไม้แต่งเครื่องสักกระบูชาแล้วแล

ลิก⁶⁰ ปัตติศาสนาที่ใด หักให้หมื่นนันทะอาราม หมื่นพระนามรุ่ง หมื่นเชียงสา ไหว้หมื่นหลวงกลางเมือง หมื่นประชุมนมแม่เมือง หมื่นล่ามเมือง จึงให้หมื่นกลางโอง **เฮียนอาสา**⁶¹ จึงพ้อมกันแต่ง แปะอาสาฯ คนทั้งหลาย

ล้า นั้น ให้หมื่นแก่ตักแต่งสังเวียงให้กว้าง เจาะให้เป็นฮ้อยเอ็ดปักตูแล แปะขัวสะพานขวามที่อันควร ขวามตั้งนั้น จึงลือซาไปฮอดทั่วทิศทุกแห่งนั้นก็มิแล

ยามนั้น **พระยาสิมรณี พระยาอโยธिया** พระยาอินดีลูก อันเป็นพระยาตนประเส็ด ก็พ้อมกันเอารีพนไปกาทริทธิให้ปรากฏ จึงขึ้นสู่อากาด จึงเอาท้าวพระยาฮ้อยเอ็ดเมือง ให้เขามาถวายบังคมแก่พระยาสุริย ๓/๑๗/๒ (๓) วงสาลีทธิเตช ว่าดังนี้ พระยาก็ไต่ยินว่า **พระยาสุริยวงสาลีทธิเตช** ใช้ว่าดังนี้ ลวดชมชื่นยินดีแล อันนี้ ก็เป็นอนิสงสผล เมื่อเป็นพระยาโคตรบูรเหลือมใสแลปราณาค้าศาสนาวันนั้นแล ท้าวพระยาก็ให้ **สารปัตติญาณ**⁶² ขานว่า สารุ ๆ ฝูงข้าทั้งหลาย ก็มักไค้เห็นพุทธศาสนาเมืองฮ้อยเอ็ดปักตูแท้ จึงพ้อมกันตักแต่งนางแลเมืองแลคน กับทั้งประริวานใช้ช่วงมีค่าแสน ๑ ช้างพายสิบตัว ช้างพังสิบตัว เสื้อผ้า **เครื่องบังณากาน**⁶³ ทุกเยื้องชู่เมืองหั้นแล

ท้าวพระยาทั้งหลาย ก็เข้ามาฮอด **เมืองสือโยธिया**⁶⁴ แล พ้อมกับพระยาทั้ง ๒ ตน ควรจึงให้ **หมื่นนครเสมมา**⁶⁵ มีประริวาน ห้าพันแล

ท้าวพระยาฮ้อยเอ็ดตน เขามาถวายบังคมแก่พระยาสุริยวงสาลีทธิเตช พระยาทั้ง ๒ ก็ **หมอบ**⁶⁶ หลั่งเข้ามาหั้นแล

ท้าวพระยาทั้งหลาย ก็เห็นพุทธศาสนาบ้านเมือง ก็มีหัวใจอันขาว ๓/๑๘/๑ ผ่องส่องใสงาม เหตุว่าบ่อนได้เห็นแต่ในกาลเมื่อก่อนแท้ ท้าวพระยาก็พ้อมกัน ชำราชาพิเสกให้เป็นใหญ่ จึงได้ขึ้นชื่อว่า **พระยาสุริยวงสาลีทธิเตชธัมมิกกราชาเอกกราสเมืองฮ้อยเอ็ดปักตู** นั้นแล

60 ลิกขา หมายถึง มาตรการวัดของอินเดียโบราณอย่างหนึ่ง ๑๖ ฤทเธเป็น ๑ ลิกขา

61 เรียนอาชญา-ผู้ปวิวรรต

62 สาสันปฏิญาณ-ผู้ปวิวรรต

63 เครื่องบรรณาการ-ผู้ปวิวรรต

64 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า กุรุนทนคร, ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า ศรีอยุธยาทวารวดี

65 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) กล่าวว่า หมื่นนครเสมากุรุนทะ, ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า หมื่นนักราชสีมา

66 หมายถึง หมอบ อาการที่คุกเข่าลง กู้ขาทั้งสองข้างทบข้อศอกทั้งสอง

ยามเมื่อท้าวพระยาทั้งหลาย จักไถ่ลาพากจากคืนเมื่อดังนั้น จึงราชนาสังขเจ้าไปอยู่มิตตา พระยาสุริยวงสาเจ้า จึงเถราพิเสกไปใส่ชูเมืองก็มีหันแล เถิงเมื่อกาลระดูวัสสา สั้งท้าวพระยาฮ้อยเอ็ดเมือง ก็แต่งอามาตราชทุต นาดอกไม้เงินคำแลเคื่องบัณฑิตกานมาถวาย จึงมีสั่งว่า

“เจ้าทั้งหลาย จึงนำเคื่องฝุงนี้ไปที่ พระยาสิอมรณี พระยาธิกาภายา อันรักษาปักตูกูเมืองฮ้อยเอ็ดปักตูก่อน จึงให้พระยาทั้ง ๒ แต่งแนบเข้าไปถวาย แก่พระยาสุริยวงสาสิทธิเดชธัมมิกราชาธิราชเอกกราช ๓/๑๘/๒ (๓) นั้นเทิน”

ท้าวพระยาสั่งดังนั้นชูป คนทั้งหลายจึงเอาความอันนั้นมาว่า เมืองอมรณีโยธิกาภายา ตามคำอันสั่งนั้นแล

บดว่า สืออมรณีโยธิกาภายานั้น เป็นชื่อแห่งพระยาทั้ง ๒ ตามชื่อไม้เป็นอยา อันเจ้ารัสสีแต่งให้แก่พระยาทั้ง ๒ นั้น

อันว่า สือโยธิกาทวารวัตตินคร นั้น เจ้ารัสสีใส่ชื่อก่อนพระยาฮ้อยเอ็ดเมืองพุนหนา บว่าสือคำนำแลตั้งเมืองอันนี้

บ้านเมืองสาสนา พระเจ้ากุกสันธะ (ชื่อว่า) เมืองกุนทรนคร

บ้านเมืองสาสนา พระเจ้าโกนาคนน ชื่อว่า เมืองพาทรนคร

บ้านเมืองสาสนา พระเจ้ากัสสปะนั้น ชื่อว่า เมืองทวารวัตตินคร

เหตุผีเสื้อเมืองฮักสาปักตูกูเมืองหันแล ยังมีราชกุมมานสิบตนมมา รบเร็ว⁶⁷ เอาไปได้ คันว่า ผีเสื้อเมืองฮ้อย แผ่นดิน แดกยาย⁶⁸ เอาเมืองนั้นหนีไปตั้งกลางน้ำสระหมุด คันว่า ราชกุมมานทั้งหลาย เอาทัพหนี ๓/๑๘/๑ เมื่อเมือง เล่าพัตคืนมาตั้งอยู่ดั่งเก่า เป็นหลายที่ดั่งนั้น ราชกุมมาน จึงไปไหว้เจ้ารัสสีตน ๑ จึงบอกว่าให้พ้อกับตอมผีเสื้อเมืองเข้าแล้ว เอาหลิมเหล็กไปตันแม่ปักตูกูเวียงไว้ จึงเอา ห่วงเหล็ก⁶⁹ สอดผูกกับสบไผ่ฝงไว้หันแล แต่งไปแล้วเอา หากจักได้แล

ว่าดั่งนั้น จึงตามคำเจ้ารัสสี เมื่อนั้นก็จึงหนีไปได้ กุมมานทั้งสิบจึงได้เมืองหันแล รัสสีก็ป็นให้กินคนมูร⁷⁰ บ่ต่อแต่นั้นราชกุมมาน ข้าแล้วเอาเมืองหลายแห่งหลายที่ก็ได้ ยังพระยาเมือง ๑ เคียดจึง บ้อย⁷¹ เว้นไว้ ปรารถนามาเป็นยักษ์ มันตายแล้วก็ได้ไปเกิดเป็นยักษ์ มากินกุมมานทั้งสิบตนม จึงเป็นผีเสื้อเมืองอยู่หันแลเมืองหันพระเจ้าท้าวรามาน ชื่อว่า เมืองกุนทรนคร ดั่งเก่าแล

กล่าวบัน พระยาสุริยวงสาสิทธิเดชธัมมิกราชาเจ้าอันเสวยราชในเมืองฮ้อยเอ็ด ๓/๑๘/๒ (๓) ปักตูกูหมุดก่อนนี้แล ฯ

67 รบเร็ว-ผู้ปรีวรต

68 หมายถึง กระจาย-ผู้ปรีวรต

69 ห่วงเหล็ก-ผู้ปรีวรต

70 มุน แปลว่า มาก

71 หมายถึง แข่ง, คำ